

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2518/2022

Datum rozhodnutí: 31. května 2023

Závěr: *Rozhodne-li se zaměstnanec v době trvání své dočasné pracovní neschopnosti vykonávat práci, musí při výkonu práce (pro kterou se sám rozhodl) dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru. Protože však dočasná pracovní neschopnost trvá do okamžiku, než je zákonným způsobem ukončena, zaměstnanec stále není povinen vykonávat práci a zaměstnavatel ji není povinen přidělovat. I po nástupu do práce za trvání této překážky se může zaměstnanec rozhodnout práci dále nevykonávat, aniž by odmítnutí dalšího výkonu práce bylo porušením povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, které by mohlo založit důvod pro rozvázání pracovního poměru.*

Obsah: Spor byl veden o platnost výpovědi z pracovního poměru, kterou dal zaměstnavatel zaměstnanci proto, že poté, kdy zaměstnanec odpracoval část směny, další výkon práce odmítl z důvodu nedostatečného zajištění ochrany své bezpečnosti a zdraví ze strany zaměstnavatele. Soud prvního stupně určil neplatnost výpovědi na základě zjištění, že ochrana zdraví zaměstnance nebyla náležitě zajištěna (práce s chemickými látkami). Zaměstnavatel podle soudu porušil svoji povinnost vytvářet bezpečné podmínky pro výkon práce. Nesplnil-li zaměstnavatel tuto povinnost, byl zaměstnanec oprávněn odmítnout pokračovat v práci, dokud nebudou přijata příslušná bezpečnostní opatření a zajištěny řádné ochranné pomůcky; odmítnutím práce se proto žalobce nemohl dopustit závažného porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Doplnil dokazování o rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti žalobce, neboť tento důkaz byl žalobcem navržen včas v řízení před soudem prvního stupně před tím, než nastaly účinky koncentrace řízení. Uzavřel, že žalobce byl od 12. 3. 2020 uznán dočasně práce neschopným, přičemž lékařem

bylo o ukončení jeho dočasné pracovní neschopnosti rozhodnuto ke dni 4. 5. 2020. Tento skutkový stav posoudil odvolací soud tak, že dočasná pracovní neschopnost je jednou z důležitých osobních překážek v práci a představuje právem uznanou dočasnou nemožnost plnění základních pracovněprávních povinností. Podle odvolacího soudu je proto nerozhodné, z jakého důvodu odmítl žalobce další výkon práce, stejně jako skutečnost, zda žalovaná v rozhodné době o existenci této překážky věděla. Dovolání podané žalovanou bylo odůvodněno tím, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na otázce, zda a za jakých podmínek se může zaměstnanec dopustit porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci v době, kdy byl uznán dočasně práce neschopným, a to konkrétně tím, že v průběhu výkonu práce, ke které dobrovolně nastoupil, odmítne pokračovat v práci přidělené v souladu s pracovní smlouvou, tj. dokončit pracovní úkol, s jehož plněním již započal. Za dosud neřešenou otázku považovala žalovaná to, zda a za jakých podmínek může jednání zaměstnance, který vědomě neinformuje svého zaměstnavatele o trvající dočasné pracovní neschopnosti, představovat zjevné zneužití práva zaměstnancem. Odvolacímu soudu žalovaná vytýkala, že tím, že potvrdil rozsudek soudu prvního stupně na jiném skutkovém základě a jiném právním názoru, aniž by umožnil účastníkům se k tomuto odlišnému posouzení věci vyjádřit a poučil je o právu uplatnit nová tvrzení a důkazní návrhy, porušil zákaz překvapivého rozhodnutí. Nejvyšší soud připustil dovolání k řešení otázky dosud Nejvyšším soudem neřešené, totiž zda se zaměstnanec dopustí porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci tím, že poté, co nastoupil do práce v průběhu své dočasné pracovní neschopnosti, odmítne v práci přidělené zaměstnavatelem pokračovat. Podle ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zák. práce je od vzniku pracovního poměru zaměstnanec povinen podle pokynů zaměstnavatele konat osobně práce podle pracovní smlouvy v rozvržené týdenní pracovní době a dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru. Podle ustanovení § 191

zák. práce zaměstnavatel je povinen omluvit nepřítomnost zaměstnance v práci po dobu jeho dočasné pracovní neschopnosti podle zvláštních právních předpisů. Podle ustanovení § 55 odst. 1 písm. a) zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, dočasnou pracovní neschopností se rozumí stav, který pro poruchu zdraví nebo jiné v tomto zákoně uvedené důvody neumožňuje pojištěnci vykonávat dosavadní pojištěnou činnost. Vlastní podstatou dočasné pracovní neschopnosti jako důležité osobní překážky v práci na straně zaměstnance je, že představuje právem uznanou dočasnou nemožnost plnění základních pracovněprávních povinností, a vzhledem k tomu rovněž suspenzi pracovního závazku; zaměstnanec po tuto dobu není povinen vykonávat práci podle pracovní smlouvy a zaměstnavatel není povinen přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy a platit mu za vykonanou práci mzdu. Zaměstnanec, který v době, kdy byl ošetřujícím lékařem, popřípadě lékařem orgánu nemocenského pojištění, uznán dočasně práce neschopným, nevykonává práce dohodnuté v pracovní smlouvě, se proto nedopouští (nemůže dopustit) porušení povinností, které mu vyplývají z pracovního poměru, a jeho jednání nezakládá důvod pro rozvázání pracovního poměru. Rozhodne-li se zaměstnanec v době trvání své dočasné pracovní neschopnosti vykonávat práci, musí při výkonu práce (pro kterou se sám rozhodl) dodržovat povinnosti, které mu vyplývají z pracovního poměru. Rozhodující je zde objektivní existence této důležité osobní překážky, přičemž dočasná pracovní neschopnost trvá do té doby, dokud není zákonem způsobem ukončena. Proto ani dobrovolný nástup zaměstnance do práce nemění nic na výše uvedené suspenzi pracovního závazku během dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance; zaměstnanec stále není povinen vykonávat práci a zaměstnavatel ji není povinen přidělovat. I po nástupu do práce za trvání této překážky se může zaměstnanec rozhodnout práci dále nevykonávat, aniž by odmítnutí dalšího výkonu práce bylo porušením povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, které by mohlo založit důvod pro rozvázání pracovního poměru.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. 21 Cdo 3212/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 977/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4200/2009

Relevantní ustanovení: § 38 a § 191 zákona práce

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 835/2022

Datum rozhodnutí: 25. dubna 2023

Závěr: *Spoluvlastník opomenutý při rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci může navrhnout do třiceti dnů ode dne, kdy se dozvěděl o přijetí rozhodnutí spoluvlastníků, aby o záležitosti rozhodl soud; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí. Nepodá-li návrh v uvedené lhůtě, toto právo zaniká.*

Obsah: Spor byl veden o vyslovení neúčinnosti rozhodnutí žalovaného o úpravě pozemku, která měla spočívat v položení zatravnovacích tvárnic. Rovněž zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného o úpravě předmětného pozemku spočívající v položení zatravnovacích tvárnic. Žalovaný jako většinový spoluvlastník dne 25. 2. 2020 přijal rozhodnutí o správě společné věci, a to o úpravě, resp. zpevnění pozemku – cesty formou zatravnovací dlažby v rozsahu paralelně jdoucích stop na šířku běžného osobního vozidla. Rozhodnutí žalovaného bylo žalobkyni doručeno dne 28. 2. 2020. Ta s ním vyjádřila svůj nesouhlas dopisem ze dne 4. 3. 2020 a na soud se s žalobami (viz výše) obrátila dne 26. 6. 2020. Soud prvního stupně na tomto základě dospěl k závěru, že rozhodnutí žalovaného jako většinového spoluvlastníka o zpevnění cesty formou zatravnovací dlažby je významnou záležitostí ve smyslu § 1129 občanského zákoníku, neboť se jedná o podstatné zlepšení věci, a to i s ohledem na výši předpokládaných nákladů. Měl za to, že žalobkyně byla spoluvlastníkem přehlasovaným, neboť nebyla vyrozuměna o rozhodnutí většinového spoluvlastníka a vystupovala proti přijatému rozhodnutí. Žalobkyně se proto mohla domáhat, aby o záležitosti rozhodl soud, k čemuž jí však běžela podle § 1129 odst. 2 ve spojení s § 1128 odst. 3 občanského zákoníku lhůta v délce 30 dnů od okamžiku, kdy se o přijetí rozhodnutí dozvěděla. Žalobkyně se o rozhodnutí žalovaného dozvěděla v únoru 2020, avšak žalobu podala až v červnu 2020, tj. až po uplynutí prekluzivní lhůty. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Oproti stanovisku soudu prvního stupně nicméně věc po právní stránce posoudil tak, že žalobkyně se stala opomenutým menšinovým spoluvlastníkem, nikoli

přehlasovaným. Vedla ho k tomu ta skutečnost, že rozhodnutí o správě společné věci bylo obsaženo již v dopisu žalovaného ze dne 25. 2. 2020, přičemž žalobkyně nebyla se zamýšleným záměrem většinového spoluvlastníka seznámena před tímto rozhodnutím, pročež se k němu nemohla vyjádřit. Odvolací soud dovodil, že žaloba podle § 1129 odst. 2 občanského zákoníku by měla náležet i opominutému spoluvlastníkovi, a to bez dalšího. S odkazem na právní názory uvedené v komentářové literatuře (viz níže) uzavřel, že žaloba byla podána opožděně – po uplynutí prekluzivní lhůty stanovené v § 1128 odst. 3 občanského zákoníku. V podaném dovolání žalobkyně položila Nejvyššímu soudu otázku, zda projev vůle většinového spoluvlastníka, ze kterého není zcela jasně zřejmé, zda rozhodnutí většinového spoluvlastníka o nakládání se společnou věcí již bylo přijato či dosud nikoli, je rozhodnutím většinového spoluvlastníka. Žalobkyně nesouhlasila s hodnocením odvolacího soudu, který s ohledem na obsah dopisu ze dne 25. 2. 2020 dovodil, že již obsah tohoto dopisu je rozhodnutím většinového spoluvlastníka. Dále se táže, zda zákonná prekluzivní lhůta stanovená v § 1128 odst. 3 občanského zákoníku dopadá i na případy, kdy žalobní návrh podává opominutý spoluvlastník při rozhodování většinového spoluvlastníka v rámci mimořádné správy podle § 1129 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. Žalobkyně argumentovala, že v nikoli neodkladných záležitostech, kdy bylo rozhodnutí vydáno bez předchozího vyrozumění menšinového spoluvlastníka, rozhodnutí o společné správě nemá právní účinky vůči opominutému menšinovému spoluvlastníkovi *ex lege*. Nejvyšší soud připustil dovolání k otázce, zda zákonná prekluzivní lhůta stanovená v § 1128 odst. 3 občanského zákoníku dopadá i na případy, kdy žalobní návrh podává opominutý spoluvlastník při rozhodování většinového spoluvlastníka v rámci mimořádné správy podle § 1129 odst. 1 a 2 občanského zákoníku. Podle § 1129 odst. 1 občanského zákoníku k rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci, zejména o jejím podstatném zlepšení nebo zhoršení, změně jejího účelu či o jejím zpracování, je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů spoluvlastníků. Nedosáhne-li se této většiny, rozhodne na návrh spoluvlastníka soud. Podle § 1129 odst. 2 občanského zákoníku spoluvlastník přehlasovaný při rozhodování podle odstavce 1 může navrhnout, aby o záležitosti rozhodl

soud; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí. Ustanovení § 1128 odst. 3 občanského zákoníku platí obdobně. Podle § 1128 odst. 3 občanského zákoníku, není-li návrh podle odstavce 2 podán do třiceti dnů od přijetí rozhodnutí, právo podat jej zaniká; nebyl-li spoluvlastník o nakládání uvědomen, běží lhůta ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl. Opomenutým (či slovy zákona opominutým) spoluvlastníkem se rozumí spoluvlastník, který ostatními spoluvlastníky nebo spoluvlastníkem vůbec nebyl vyrozuměn o potřebě rozhodnout. Stanoví-li zákon běh lhůty pro podání žaloby tomu, kdo nebyl o většinovém rozhodnutí uvědomen, počítá s tím, že žalovat může i opomenutý spoluvlastník (přehlasovaný je totiž vždy o rozhodnutí „uvědoměn“, neboť se účastnil hlasování). Tedy v § 1129 odst. 2 ve spojení s § 1128 odst. 3 občanského zákoníku dává opomenutému stejná práva jako přehlasovanému, jen s jiným počátkem běhu lhůty. Z textu zákona se jasně podává, že spoluvlastník přehlasovaný při rozhodování o významné záležitosti týkající se společné věci (§ 1129 odst. 1 občanského zákoníku) může navrhnout, aby o záležitosti rozhodl soud; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí (§ 1129 odst. 2 o. z. občanského zákoníku). Není-li návrh podán do třiceti dnů od přijetí rozhodnutí, právo podat jej zaniká; nebyl-li spoluvlastník o nakládání uvědomen (tzv. opomenutý spoluvlastník), běží lhůta ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl nebo dozvědět mohl, poté právo žádat soud o rozhodnutí zaniká (§ 1129 odst. 2 ve spojení s § 1128 odst. 3 občanského zákoníku). V projednávané věci byla žalobkyně opominutým menšinovým spoluvlastníkem při rozhodování o mimořádné správě společné věci. K rozhodnutí žalovaného jakožto většinového spoluvlastníka došlo dne 25. 2. 2020, rozhodnutí bylo žalobkyni doručeno 28. 2. 2020, žaloba byla soudem doručena dne 26. 6. 2020, tj. až po uplynutí prekluzivní lhůty stanovené v § 1128 odst. 3 občanského zákoníku.

Související judikatura: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2367/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 192/2017

Relevantní ustanovení: § 1129 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 1436/2022

Datum rozhodnutí: 25. ledna 2023

Závěr: *Akademický pracovník vysoké školy je povinen při výkonu své tvůrčí činnosti, jejímž výsledkem má být vytvoření vědeckého díla, dodržovat mimo jiné autorský zákon, a to bez ohledu na účel, k němuž vytvořené vědecké dílo použil nebo hodlal použít. Předloží-li akademický pracovník práci, která není výsledkem jeho vlastní tvůrčí činnosti, poruší tím povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, neboť povinnost dodržovat autorský zákon při výkonu tvůrčí činnosti nepostrádá místní, časový, ale zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění závazků zaměstnance – akademického pracovníka. Takové jednání naplňuje výpovědní důvod dle § 52 písm. g) zákoníku práce.*

Obsah: Spor byl veden o neplatnost výpovědi z pracovního poměru, kterou dal zaměstnavatel – státní vysoká škola – svému zaměstnanci, akademickému pracovníkovi, na základě zjištění, že předložil v souvislosti se svým habilitačním řízením jako habilitační práci části již dříve publikované monografie, které však nebyly jeho vlastním autorským dílem. Soud prvního stupně žalobu na neplatnost výpovědi zamítl na základě skutkového zjištění, podle kterého žalobce (zaměstnanec) předložil jako habilitační práci spis, ve kterém byly obsaženy kapitoly obsahující části textů jiných autorů, které byly zcela převzaty, nejsou však nijak označeny, ani na ně není řádně odkazováno, nebo nejsou citovány. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že určil neplatnost výpovědi. Dovedil, že habilitační řízení vyvolané za účelem dosažení vědeckopedagogického titulu docent, jeho průběh a výsledek nesouvisí s dodržováním právních předpisů vztahujících se k žalobcem vykonávané práci, že posouzení skutečnosti, zda žalobce porušil autorský zákon v rámci habilitačního řízení, není pro posouzení dané věci podstatné, neboť to nemá souvislost s výkonem práce zaměstnance a dodržováním povinností, které mu plynou z pracovního poměru, že skutečnost, že zaměstnanec zastává pracovní pozici akademického pracovníka, nemá souvislost s výkonem práce a obecnými povinnostmi zaměstnance, tj. s povinností řádně pracovat, povinností využívat pracovní dobu k výkonu práce, povinností dodržovat předpisy vztahující se k vykonávané práci a povinností řádně hospodařit s prostředky svěřenými zaměstnavatelem, chránit jeho majetek a nejednat

v rozporu s jeho zájmy, a že nelze rovněž uzavřít, že žalobce svým neúspěšným habilitačním řízením jednal v rozporu se zájmy zaměstnavatele, neboť negativní výsledek nemůže poškodit dobré jméno zaměstnavatele, ale zaměstnance. V podaném dovolání žalovaná vysoká škola namítala, že akademický pracovník je povinen dodržovat zásady vědecké práce při každé své vědecké práci, jejíž výkon zároveň patří mezi jeho pracovní povinnosti, že ačkoliv z právního předpisu neplyne žalobci povinnost podstoupit habilitační řízení, v okamžiku, kdy se tak rozhodne učinit, je zavázán dodržovat pravidla plynoucí zejména z vysokoškolského zákona ve vztahu k habilitačnímu řízení a že vědomé předložení práce nesplňující základní požadavky na její původnost je třeba považovat za porušení povinností akademického pracovníka vztahujících se k jím vykonávané práci. Nejvyšší soud dovolání vyhověl. Podle ustanovení § 52 písm. g) zák. práce zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď, jsou-li u zaměstnance dány důvody, pro které by s ním zaměstnavatel mohl okamžitě zrušit pracovní poměr, nebo pro závažné porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci; pro soustavné méně závažné porušování povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci je možné dát zaměstnanci výpověď, jestliže byl v době posledních 6 měsíců v souvislosti s porušením povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci písemně upozorněn na možnost výpovědi. Dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci patří k základním povinnostem zaměstnance plynoucím z pracovního poměru [srov. § 38 odst. 1 písm. b) zák. práce] a spočívá v plnění povinností, které jsou stanoveny právními předpisy (zejména ustanoveními § 301 a § 302–304 zák. práce), pracovním řádem (§ 306 zák. práce), pracovní smlouvou nebo pokynem nadřízeného vedoucího zaměstnance. Všechny tyto povinnosti, které je zaměstnanec povinen plnit od vzniku pracovního poměru, spojuje to, že vyplývají z pracovního poměru zaměstnance u zaměstnavatele; podle pracovního poměru předpisů nemůže být postiženo jednání (chování) zaměstnance, kterým neporušil povinnosti z pracovního poměru. Není přitom samo o sobě rozhodující, zda zaměstnanec porušil své povinnosti v pracovní době, nebo mimo tuto dobu (v době odpočinku); o porušení povinností vyplývajících z pracovního

poměru jde také tehdy, jednal-li zaměstnanec mimo stanovenou pracovní dobu v rozporu s povinnostmi, které jsou mu uloženy jako zaměstnanci, tedy s povinnostmi, které nepostrádají místní, časový, ale zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění jeho závazků plynoucích z pracovního poměru. V projednávané věci žalobce vykonával práci akademického pracovníka a zároveň prorektora (zástupce rektora, který je v čele vysoké školy – srov. § 10 odst. 1 a 4 zákona o vysokých školách) jedné z vysokých škol, které jsou jako nejvyšší články vzdělávací soustavy vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a které mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti mimo jiné tím, že uchovávají a rozhojňují dosažené poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost [srov. § 1 písm. a) zákona o vysokých školách]. Jako akademický pracovník vysoké školy žalobce vykonával v pracovním poměru jak pedagogickou, tak tvůrčí činnost a byl povinen dbát dobrého jména žalované (srov. § 70 odst. 1 zákona o vysokých školách). Při výkonu tvůrčí činnosti, bylo-li (mělo-li být) jejím výsledkem vytvoření vědeckého díla, které je jako předmět autorského práva jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a které je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (srov. § 2 odst. 1 autorského zákona), byl žalobce povinen dodržovat též autorský zákon, a to bez ohledu na účel, k němuž vytvořené vědecké dílo použil nebo hodlal použít. Není proto z tohoto pohledu významné, zda dílo bylo či mělo být použito pro výkon pedagogické činnosti žalobce u žalované, k publikaci v odborném tisku, jako tiskem vydaná monografie, k prezentaci na vědeckých konferencích nebo jako habilitační práce, na jejímž základě (mimo jiné) se ověřuje vědecká kvalifikace uchazeče o jmenování docentem (srov. § 71 a § 72 zákona o vysokých školách). Ve všech uvedených případech musí být vědecké dílo jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, která je jednou ze základních náplní práce akademického pracovníka vysoké školy. Předložil-li žalobce jako svoji habilitační práci do habilitačního řízení část monografie „Vybrané aspekty ekonomické bezpečnosti“, která nebyla výsledkem jeho tvůrčí činnosti (žalobce nebyl jejím autorem), učinil tak v rozporu se zákonem (srov. zejména § 11 a § 12 autorského zákona) a porušil tím

povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, neboť povinnost dodržovat autorský zákon při výkonu tvůrčí činnosti nepostrádá místní, časový, ale zejména věcný (vnitřní účelový) vztah k plnění závazků žalobce jako akademického pracovníka a prorektora vysoké školy plynoucích z pracovního poměru mezi ním a žalovanou. Závěr odvolacího soudu, že posouzení skutečnosti, zda žalobce porušil autorský zákon v rámci habilitačního řízení, není pro posouzení dané věci podstatné, neboť to nemá souvislost s výkonem práce žalobce a dodržováním povinností, které mu plynou z pracovního poměru, proto není správný.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 59/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2006, sp. zn. 21 Cdo 758/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 742/2012

Relevantní ustanovení: § 52 písm. g) zákoníku práce, § 70 odst. 1 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, § 11 a 12 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu České republiky III. ÚS 3285/22

Datum rozhodnutí: 27. června 2023

Závěr: *Postup, kdy odvolací soud ignoruje beze změny skutkového základu své předchozí závěry v témže sporu (byť jde o rozhodnutí jiného senátu), není slučitelný s obsahem hlavy páté Listiny a z ní vyvěrajícími imperativy v oblasti předvídatelnosti soudního rozhodování. Postup, kdy odvolací soud potvrdí rozhodnutí soudu prvního stupně, přičemž k závěru o věcné správnosti výroku dospěje na základě odlišného právního posouzení věci, než k jakému dospěl ve svých předchozích rozhodnutích v téže věci, s nímž nadto účastníky srozumitelným způsobem neseznámí a nedá jim příležitost se k němu vyjádřit, je proto odepřením práva na právní slyšení ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny.*

Obsah: Spor před obecnými soudy byl veden o zaplacení smluvní pokuty, která byla sjednána ve smlouvě o koupi a prodeji akcií. Smluvní pokuta byla spojena s povinností tehdejší prodávající zdržet se do doby převodu akcií vedle jiného i veškerých kroků, které by ve svém důsledku mohly vést k faktickému

snížení kapitálu společnosti nebo ke vzniku závazků pro společnost nevýhodných nebo ji poškozujících. Žalobkyně (později v řízení před Ústavním soudem stěžovatelka) tvrdila, že daná povinnost byla porušena tím, že prodávající prodala pozemky ve vlastnictví nemovitosti za, dle tvrzení žalobkyně, třetinou hodnotu ve srovnání s částkou, za kterou byly tytéž pozemky dříve vloženy jako nepeněžitý vklad do základního kapitálu společnosti. Tím mělo dojít k porušení povinnosti nesnížit fakticky kapitál společnosti, jejíž akcie byly předmětem prodeje. Ve věci byla vynesena řada rozsudků. Soud prvního stupně nejdříve žalobu na zaplacení smluvní pokuty ve výši 10 milionů zamítl zcela. Po kasačním zásahu odvolacího soudu uložil povinnost zaplatit smluvní pokutu ve výši 5 milionů korun. I tento rozsudek byl zrušen. Třetím rozsudkem soud prvního stupně opět žalobu zamítl zcela, a to s argumentem, že případná nesprávnost hodnoty převáděných nemovitostí nemůže být v příčinné souvislosti s jednáním (právního předchůdce) žalované ohledně prodeje pozemků, neboť (právní předchůdce) žalobkyně věděl, že došlo k uzavření kupní smlouvy, jejímž předmětem byly předmětné pozemky, a byl mu znám i důvod tohoto prodeje i to, že pozemky byly převedeny za cenu určenou znaleckým posudkem. Nyní odvolací soud rozsudek změnil tak, že žalobě vyhověl zcela a uložil povinnost zaplatit smluvní pokutu v plné výši. Vrchní soud uzavřel, že žalovaná neprokázala, že bylo nevyhnutelné prodat pozemek poté, co si právní předchůdce stěžovatelky koupil akcie, stěžovatelkou uplatněný požadavek na zaplacení smluvní pokuty je proto po právu. Kasačním rozsudkem Nejvyššího soudu byl však rozsudek Vrchního soudu opět zrušen, a to pouze z toho důvodu, že Vrchní soud žalované neposkytl poučení podle § 118a o. s. ř. Dalším rozsudkem Vrchní soud potvrdil předchozí zamítavý rozsudek soudu prvního stupně. Vrchní soud dospěl k závěru, že uzavření kupní smlouvy, na jejímž základě byly pozemky v majetku žalované převedeny na jinou společnost, nevedlo k žádnému z důsledků upravených ve smlouvě o prodeji a koupi akcií, a proto právo na smluvní pokutu dle téže smlouvy žalobkyni nevzniklo. Následně dovolání Nejvyšší soud odmítl. Podstatou ústavní stížnosti byl nesouhlas žalobkyně s postupem obecných soudů, které v konečném důsledku rozhodly o žalobě na zcela jiném základě, než na který se soustředila jejich pozornost na počátku řízení (resp. do fáze, kdy ve věci rozhodoval Nejvyšší

soud). Původně se totiž soudy soustředily na otázku, z jakého důvodu byly pozemky prodány a zda jejich prodej byl nevyhnutelný (kvůli riziku nuceného prodeje pozemků v dražbě), avšak tato otázka nakonec byla pro výsledek sporu bez významu, avšak pro konečné rozhodnutí Vrchního soudu byla významná pouze otázka, zda prodej pozemků byl pro žalovanou společnost nevýhodný. Protože prodej pozemků byl realizován za částku určenou soudním znalcem, který byl za tím účelem ustaven soudem, dovodil Vrchní soud, že prodej pozemků nevýhodný nebyl, a tedy k porušení povinností ze smlouvy nedošlo. Až do okamžiku v pořadí posledního rozhodnutí Vrchního soudu nebyla tato otázka vůbec významná, nebyla předmětem ani žalobních tvrzení, ani procesní obrany, natož dokazování. Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl. Rekapituloval obsah jednotlivých postupně vydaných rozsudků, z nichž zjistil, že původně soudy řešené sporné otázky byly zcela odlišné od finálního posouzení věci. Za významnou námitku považoval dovolací argument žalobkyně, podle kterého není soud oprávněn bez dalšího změnit jím dříve vyslovený právní názor. Odkázal v tomto ohledu na judikaturu Nejvyššího soudu, která takový závěr mnohokrát potvrdila. Závěry plynoucí z judikatury Nejvyššího soudu lze shrnout tak, že tentýž odvolací soud je povinen respektovat právní názor, který v téže věci vyslovil dříve, přičemž jediný relevantní důvod odchýlení se od něj, odhlédne-li se od kasačního zásahu Nejvyššího soudu doprovázeného závazným právním názorem, může představovat podstatná změna v obsahu skutkového základu, která by zapříčinila vlastní neaplikovatelnost takového dříve vysloveného právního názoru. Pokud tedy Nejvyšší soud dovolání žalobkyně odmítl s tím, že žalobkyně (stěžovatelkou) předložená otázka vázanosti odvolacího soudu jeho vlastním právním názorem, který v téže věci vyslovil v předchozím kasačním rozhodnutí, přípustnost dovolání nezakládá, nerespektoval při svém rozhodování nejen svoji judikaturu, ale i judikaturu Ústavního soudu. V takových případech dochází k zeslabení jedné ze základních justičních esencí – předvídatelnosti soudního rozhodování, která je zase jedním z nosných kamenů principu právní jistoty. Takové interpretační a aplikační výkyvy v soudním rozhodování přinášejí právní nejistotu, zakládají (z pohledu vnímání rozhodování téhož soudu) nepřehlednost a vytvářejí prostředí, v němž lze jen stěží dosáhnout spravedlivé ochrany soukromých

práv a oprávněných zájmů účastníků. V poměrech konkrétní věci přisvědčil Ústavní soud žalobkyni (stěžovatelce) v tom, že Vrchní soud v podstatě na dvaceti řádcích svého rozsudku konstatuje, že znalecky stanovená cena pozemků nebyla pro žalovanou společnost nevýhodnou, neboť byla stanovena subjektem vybaveným všemi potřebnými odbornými znalostmi a způsobem stanoveným zákonem. Vrchní soud vůbec neodůvodnil, z čeho na takový (od svého předchozího právního názoru naprosto odlišný) závěr usuzuje, když v odůvodnění svého rozsudku vyšel ze skutkového stavu zjištěného městským soudem, jenž v průběhu řízení nedoznal změny. Vrchní soud měl původně po celou dobu řízení za podstatné neunesení důkazního břemene žalovanou, která trvala v řízení na stanovisku, že prodej byl jedinou alternativou, neboť jinak hrozila nedobrovolná dražba, jejíž výnos by byl značně nejistý. Ve svém odlišném právním názoru však Vrchní soud bez bližšího vysvětlení v podstatě sdělil, že pokud je kupní cena stanovena

znalcem, nemůže být takový prodej pro stěžovatelku z tohoto důvodu nevýhodný. Uvedený odlišný právní závěr se přitom míjí s názorem Vrchního soudu vyjádřeným v jeho starším zrušujícím rozsudku, podle kterého při hodnocení výhodnosti prodeje pozemků nelze s ohledem na reálnou cenu pozemků vycházet jen z účetního hlediska, když za situace, kdy cena nemovitostí neustále stoupá, je i prodej pozemku za reálnou cenu problematický.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007 sp. zn. 28 Cdo 3342/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012 sp. zn. 29 Cdo 221/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2021 sp. zn. 24 Cdo 411/2021, nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1688/10, nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 186/17

Relevantní ustanovení: čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, § 156 občanského soudního řádu

Zpracoval: Jan Tryzna